

Lutherläsaren 87

INNEHÅLL

LEDAREN. ” <i>Det rätta huvudstycket i Nya testamentet</i> ” Av Kristian Norrback.....	3
FJÄRDE SÖNDAGEN EFTER PINGST. <i>Förlorad och återfunnen. Matt. 9:9-13.</i> Av André Djupsjöbacka.....	9
LUTHER OM MATT. 9:13. Texten utvald och översatt av Kristian Norrback.....	17
LUTHER OM PS. 23. Del 4a. Texten utvald och översatt av Tord Carlström.....	23
SAMTIDEN UNDER LUPPEN. Analys av kyrkliga och samhällliga företeelser i vår samtid. Kommentarer av.....	
Boris Sandberg, <i>Om predikan</i>	27
Otto Granlund, <i>Hur tala om Gud?</i>	33
REDAKTIONSROUTAN.....	Bakpärmen

PÄRMBILDEN: *The Return of the Prodigal Son** (1667-1670), av den spanske konstnären **Bartolomé Esteban Murillo** (1617-1682).

* *Den förlorade sonens återkomst.*

LUTHERLÄSAREN

NR 87 - JUNI 2018

”Det rätta huvudstycket i Nya testamentet”

Av Kristian Norrback

Lutherläsarna försökte uppmärksamma jubileumsåret 2017 (500 år sedan de 95 teserna) med bibelstudier över Romarbrevet, närmare bestämt kapitel 5 ”Fria från Guds vrede”, kapitel 6 ”Fria från synden”, kapitel 7 ”Fria från lagen” och kapitel 8 ”Fria från döden”¹ (det blev åtminstone fyra bibelstudier under året i Skaftung, Malax och Iskmo).

¹ Rubrikerna kommer från *Anders Nygrens* ”Romarbrevet, En tolkning”, 1948. Enligt Nygrens utläggning räddar evangelium från de fyra andliga fördärvsmakterna vreden, synden, lagen och döden. ”*Den genom tron rättfärdiggjorda får leva (Rom 1:17) fri från Guds vrede, från synden, från lagen, från döden.*”

Läsandet ledde för lutherläsarna fram till Luthers *Företal till Romarbrevet*, som fanns med i det första tyska Nya testamentet 1522, i det första svenska *Nya testamentet* 1526, och som trycktes i kyrkobiljar ännu på 1950-talet.

Till verkningshistorian hör att metodismens ledare **John Wesley** ska ha kommit till tro (från "slavens tro" till "sonens tro") då han hörde läsning från Företalet på ett herrnhutarmöte i London 1738.

Ett glädjande bidrag från 2017 är **Seth Erlandssons** nyöversättning av Företalet i boken *Rättfärdiggörelsen genom tron* (XP Media, Biblicums förlag, finns i Lutherläsarnas Boklåda).

Luther, som med sitt företal vill "göra en ingång" till brevet för läsaren, börjar med att gå på djupet med några nyckelord i Romarbrevet: "lag", "synd", "nåd", "tro", "kött och ande". Vi måste förstå hur Paulus använder de här orden, annars förstår vi inte brevet – eller Bibeln – överhuvudtaget, skriver Luther. Det visar sig att mycket av Luthers budskap ligger i en riktig förståelse av Guds krav på oss genom lagen, av våra andliga resurser, och hur den enda utvägen är Andens och trons gåva i hjärtat. **"Syndens lön är döden, men Guds gåva är evigt liv i Kristus Jesus, vår Herre"** (Rom 6:23).

Lagens krav

Företalet börjar med att visa på skillnaden mellan Guds lag och lagar i allmänhet i samhället, mellan utvärtes lagenligt beteende och motiveringen innerst inne i oss:

"Det lilla ordet lag får du här inte förstå så, som om det gällde en mänsklig förordning, d.v.s. en föreskrift om vad man skall göra och inte göra. Mänskliga lagar uppfyller man ju, om man blott handlar efter lagens föreskrift, även om *hjärtat* inte är med. Gud dömer efter

hjärtegrunden. Därför reser hans lag också krav på *hjärtegrunden*, och han låter sig inte nöja med blott gärningar, utan straffar snarare som hyckleri och lögn sådana gärningar, som inte görs av *hjärtat*.” ...

”Ty var och en finner hos sig själv olust till det goda och lust till det onda. Där man inte gör det goda gärna och med glädje, råder inte Guds lag i *hjärtegrunden*. Där finns då otvivelaktigt synd, och man förtjänar Guds vrede, även om man utvärtes uppvisar ett sken av goda gärningar och ett ärbart liv.” ...

”Så vänj dig nu vid att säga, att det är vitt skilda ting att '*göra lagens gärningar*' och att '*uppfylla lagen*'. '*Lagens gärningar*' omfattar allt, som människan med hjälp av *sin egen fria vilja* och *sina egna krafter* gör eller kan göra efter lagen. Men eftersom *hjärtat* inför sådana gärningar är motsträvigt och endast motvilligt böjer sig, är alla sådana gärningar förspillda och till ingen nytta. Det åsyftar S:t Paulus då han säger: **Av laggärningar blir intet kött rättfärdigt inför Gud** (Rom. 3:20). Därför ser du nu, att lärdomsljusen och hårklyvarna är bedragare, då de lär, att man skall bereda sig att motta nåden genom goda gärningar. Hur kan den med gärningar bereda sig för det goda, som inte kan göra en god gärning utan olust och knot i *hjärtat*?”

”Hjärtegrunden”: Luthers människobild

Vi har kursiverat orden ”hjärtat” och ”hjärtegrunden” i citaten, eftersom de är nyckelord i det Luther säger. Redan 1526 översattes Luthers uttryck ”*von Herzens Grund*” till svenska med ”*hiertans grund*”.

Vad betyder det? Helt allmänt handlar det om skillnaden mellan "utvärtes" och "invärtes" (= i hjärtat), som spelar en stor roll i mycket Luther skriver. Han stördes av yttre prål i kyrkan, som inte alltid motsvarar det som finns i medlemmarnas hjärtan (resan till Rom 1510 m.m.), han plågades själv som munk av osamstämmigheten mellan yttre flitig tjänst, bön, bikt, och upproriska tankar han samtidigt kände i sitt *hjärta*.

I Luthers människobild är alltså människans "innersta" eller "centrum", eller hur man vill omskriva det, helt avgörande, i motsats till det "yttre" eller "beteendet" (för att använda den moderna psykologins uttryck). Och man måste genast tillägga att det är en *teologisk* människobild, det vill säga Luther tänker hela tiden i relation till Gud (om man ville jämföra med en psykologisk människobild så skulle det inte finnas verkliga jämförelsepunkter, eftersom Gud från början inte tas med i en sekulär psykologi). När alltså begreppet "lag" lyfts fram ur Romarbrevet så handlar det hela tiden om vad *Guds* lag betyder för oss, inte om regler och bestämmelser i allmänhet. Och gällande *Guds* lags krav lyfts flera avgörande sanningar fram:

- 1) Den ställer krav på "*hjärtegrunden/hjärtat*", det vill säga vårt innersta, det vi verkligen är (i motsats till uppvisad utsida), vi är ställda inför Gud (inte som vi ställer oss/ställs i det sociala). Det är en andlig relation, "**lagen är andlig**" (Rom. 7:14).
- 2) Enligt Luther måste vi, "var och en hos sig", konstatera negativa impulser från vårt innersta/ i *hjärtat*. Inför Gud är detta fatalt, därför att Guds krav – på *hjärtat* – är totalt.
- 3) Också människans andligare resurser – och i synnerhet de förment andliga! – är otillräckliga, närmare bestämt "den fria viljan". Som Luther ser det räcker det inte med att det möjliga positiva skulle överväga det negativa, utan själva

förekomsten av uppror ”i *hjärtegrunden*” fördärvar allt – inför Gud.

Så här långt är bilden mycket mörk, och skulle inte Företallet fortsätta så vore det tröstlöst. Det är väl en förklaring till den allmänna motviljan mot allt ”lutherskt”, på linje med teserna 62–64 (1517): ”Kyrkans sanna skatt är det allra heligaste evangeliet om Guds härlighet och nåd. Denna skatt är helt logiskt *allmänt hatad* eftersom den gör de första till de sista. Avlatsskatten är däremot helt logiskt synnerligen älskad eftersom den gör de sista till de första” (här: ”skatten” = läran om vår oförmåga och om gåvorättfärdigheten från Gud).²

Vilket är då evangelium, de goda nyheterna, mot den här mörka bakgrunden?

Trons gåva

”Men att 'uppfylla lagen' är att göra dess gärningar med lust och kärlek, och att fritt, utan att lagen tvingar, leva rätt och heligt, alldeles som om inga straff eller lagar skulle finnas. Sådan håg och **sådan kärlek utgjuter den helige Ande i hjärtat**, som aposteln säger i Rom. 5:5. Men Anden ges endast i, med och genom tron på Jesus Kristus, som Paulus säger i inledningen till brevet. Så kommer tron endast genom Guds ord eller evangelium, som predikar Kristus, att han är Guds Son och människa, död och uppståndet för vår skull, som aposteln säger i Rom. 3:25, 4:25 och 10:9.”

Räddningen måste komma utifrån, och i en bestämd ordning: först evangelium, närmare bestämt som förkunnelse om

² Se Lutherläsaren 2017 för kommentarer till de 95 teserna.

vem Kristus är (Guds Son och sann människa) och hans verk för oss (försoningsdöd och uppståndelse), förkunnelsen (Guds ord) skapar tro, och ”i, med och genom” tron på Kristus, skänks den helige Ande, som i sin tur ”utgjuter” (Guds) kärlek i hjärtat. Och endast Anden i hjärtat är den inre, rena motivering som svarar mot Guds lags andliga krav på oss. Luther vidare om tron:

”Tro är inte en sådan självgjord mening eller dröm, som somliga anser vara tro. Och när de ser, att livet inte blir bättre, och att inga goda gärningar följer med den, fastän de kan både höra och tala mycket om tron, så förleds de till den villfarelsen, att tron inte är tillräcklig.”

Liksom vi inte har makt över de negativa impulserna ”i *hjärtegrunden*”, olusten och upproret mot lagen, lika litet kan vi enligt Luther medvetet skapa tron åt oss, tron är inte en ”tanke” eller överhuvud taget något som vår ”fria vilja” åstadkommer. Tanken når inte *hjärtegrunden*.

”*Men tron är ett Guds verk i oss, vilket förvandlar oss och föder oss på nytt av Gud* (Joh. 1:13) och dödar den gamle Adam, gör oss till helt andra människor i *hjärta*, håg, sinne och alla krafter och för den helige Ande med sig. Ja, tron är ett levande, ivrigt, verksamt, mäktigt ting, så att det är omöjligt, att den inte oavslått skulle verka vad som är gott. Den frågar inte heller, om man skall göra goda gärningar, utan innan man frågar har den gjort dem och är alltid sysselsatt med det. Men den som inte gör sådana gärningar, han har ingen tro, han famlar och ser sig omkring efter tro och goda gärningar.”

Därför blir en av de bestående förmaningarna i Luthers Företal till Romarbrevet: ”Bed Gud, att han giver dig tron.”

Fjärde sönda- gen efter pingst

*Förlorad
och återfunnen*

Av André Djupsjöbacka

Jesus gick vidare däri-
från och såg en man
som hette Matteus
sitta vid tullhuset. Han
sade till honom: "Följ mig!"
Då reste sig Matteus och
följde honom. 10 När Jesus
sedan var gäst i hans hem,
kom många tullindrivare
och syndare och låg till
bords tillsammans med Je-
sus och hans lärjungar. 11
Fariseerna fick se det och
frågade hans lärjungar:
"Varför äter er mästare med
tullindrivare och syndare?"
12 Jesus hörde det och sade:
"Det är inte de friska som
behöver läkare, utan de
sjuka. 13 Gå och lär er vad
detta betyder: Jag vill se

barmhärtighet och inte of-
fer. Jag har inte kommit för
att kalla rättfärdiga, utan
syndare." (Matt. 9:9-13).

Iden här kommentaren
kommer jag att fokusera
på den här intressanta re-
geln som fariseerna hänvisar
till, när de förutsätter att Jesus
inte ska äta tillsammans med
syndare. Om jag inbillar mig
rätt tror jag att du, min läsare,
sitter och tror att du kan väl
allt om det här budet. Här
finns väl inga oklarheter, inga
ouppredda gåtor? Jag hoppas
att den här texten kommer att
ge dig nya, intressanta insik-
ter.

Seden att judar inte äter
tillsammans med syndare el-
ler hedningar var mycket
stark vid tiden för Nya Testa-
mentet, och förvånansvärt
mycket av Nya Testamentet
är tillägnat denna då väldigt
heta fråga. Texten från Matt.
9:9-13 har sina paralleller i
Mark. 2:14-17 och Luk. 5:27-32.

Förutom dessa finns dessutom en berättelse i Apg. 10-11 om hur Petrus besöker en from hedning, Kornelius. Det krävs en himmelsk uppenbarelse för att förmå Petrus att besöka Kornelius, vilket säger någonting om hur viktig den här regeln var i dåtidens judendom. I Apg. 11:3 anklagar några andra judar Petrus: **”Du har besökt oomskurna män och ätit tillsammans med dem”** och Petrus tvingas försvara sig. Och striden slutar inte här. I Gal. 2:11-12 blir Petrus anklagad av självaste Paulus för att han fallit tillbaka i gamla mönster och slutat att äta tillsammans med hedningar.

Förutom Nya Testamentet finns det också en samtida och mycket känd romersk historiker, *Tacitus*, som kommenterar fenomenet. Att till och med en romersk historiker tar sig mödan att kommentera judiska umgänges seder gör det tydligt hur pass synlig och viktig denna sed

faktiskt var. Det är inte någon obskyr, bortglömd paragraf djupt nergrävd bland Moseböckernas invecklade ceremoniallagar.

Nej, det var en mycket etablerad regel som fick stora synliga konsekvenser. En medborgare som rörde sig på Roms dammiga gator iklädd sin vita toga kunde ibland få se dessa främmande invandrare från öst. De fanns i alla stora städer i imperiet och till skillnad från andra folk drog de sig på ett mycket uppenbart sätt från att umgås med andra människor. Judarnas ovilja att umgås med hedningar ger upphov till starka motreaktioner hos Tacitus, och citatet ger en mycket målande bild av stämningen som rådde mellan romare och judar: *”... dessutom är deras [judarnas] lojalitet benhård, de är beredda till barmhärtighet mot övriga judar men mot alla andra känner de fiendskap och hat. De äter för sig själva, sover för sig själva...”*

Att läsa ett sådant citat skänker liksom nytt ljus över de här mat- och umgängessederna. De blir levande på ett helt nytt sett, och man ser verkligen hur viktig matseden var för dåtida judar och hur pass synliga konsekvenser den fick.

Men det finns en sak som är mycket konstig med den här regeln. Vad är det?

Jo, regeln om att man inte får äta tillsammans med syndare eller hedningar finns inte någonstans i hela Gamla Testamentet. Varifrån har en sådan regel då kommit? Hur har den kommit att spela en så viktig roll för judarna?

Det är svårt att säga exakt varifrån seden kommer. En intressant detalj finns att läsa i 1 Mos. 43:32. Innan Josef blivit igenkänd av sina bröder ska de äta en måltid tillsammans. Maten serveras skilt för hebreer, skilt för egyptier, eftersom **"Egyptier får nämligen inte äta tillsammans**

med hebreer, det anses avskyvärt bland egyptierna."

Nu gäller den här detaljen förstås egyptier och inte hebreer eller judar. Förutom den intressanta likheten börjar man närma sig någonting liknande i Ps. 141:4: **"Låt ej mitt hjärta vika av till något ont, till att ta del i ogudaktiga gärningar tillsammans med män som gör orätt. Av deras läckerheter vill jag inte äta."**

Men versen kan förstås på flera olika sätt. Ska man undvika den mat som ogudaktiga bjuder på? Ska man undvika att äta med dem över huvud taget, eller är det bara ett uttryck för psalmistens egen avsky?

När det gäller att hitta något specifikt förbud mot att äta med syndare eller hedningar kommer vi inte närmare i Gamla Testamentet än så. Det skriftställe som rabbinerna själva hänvisade till under Nya Testamentets tid var 2 Mos. 34:15: **"Du skall inte**

sluta något förbund med invånarna i landet, eftersom de trolöst håller sig till sina gudar och offerar åt dem. När de då inbjuder dig kommer du att äta av deras offer.”

Men som uppenbart är handlar det inte om alla hedningar utan endast kananerna, och inte om all mat utan endast om mat offrad åt avgudar.

Det som däremot klart finns är många verser som varnar för umgänge med syndare överlag, och det är antagligen också därifrån som regeln har hämtat sin början och sedan levt sitt eget liv, tills det vid tiden för Nya Testamentet fått sin form som ett definitivt förbud mot måltidsgemenskap. Exempel på sådana råd finns det mycket av i psalmerna och Ordspråksboken, till exempel i 23:20: **”Umgås inte med drinkare eller med dem som frossar i mat.”**

Det här var mysterium nummer ett. Varifrån kommer budet, egentligen?

Nu vidare till mysterium nummer två. Nu skulle det vara lätt om vi säger att Jesus har gjort upp med det här budet. Vi kunde säga som så att det är någonting som männskor hittat på, så kommer Jesus, och han gör upp med den här onödigt stränga och specifika tolkningen av en allmän riktgivande princip från Gamla Testamentet, han tar och slänger den i soptunnan, och sobilen kommer och hämtar den och kör den till Stormossen och vi ser den aldrig mer.

Men nej, nej, nej, så lätt kommer vi inte undan. Låt oss istället citera en text från 1 Kor. 5:9-11: **”I mitt brev skrev jag att ni inte skulle ha något att göra med otuktiga människor. Jag menade inte alla otuktiga här i världen, inte alla giriga och ut-sugare och avgudadyrkare. Då måste ni ju lämna**

världen. Jag skriver nu till er att ni inte skall umgås med någon som kallas broder, om han är otuktig, girig eller avgudadyrkare, förtalare, drinkare eller ut-sugare. Inte heller skall ni äta tillsammans med en sådan."

Själv tycker jag det här är extremt intressant. Märker ni? Traditionen att inte äta tillsammans med somliga, att utesluta dem från måltidsgemenskap, även Paulus bär på denna tradition, och som medtagen i Nya Testamentets heliga skrifter får traditionen härmed gudomlig auktoritet.

Men i vilken form lever den här traditionen vidare i dag bland moderna lutheraner?

Jo, i form av det begränsade nattvardsbordet. Det är vanligt att lutheraner anser att orden **"Inte heller skall ni äta tillsammans med en sådan"** syftar just på den heliga nattvarden, ett ämne som annars återkommer flera gånger i 1 Korintierbrevet.

Varför åt Jesus med syndare? Svaret ges ännu fylligare i parallellstället från Luk. 5:32: **"Jag har inte kommit för att kalla rättfärdiga till omvändelse utan syndare."**

Sådana som inte anser sig behöva den förlåtelse som skänkes i nattvarden har ingen plats där heller. Men de som känner till sin synd och sitt behov av Kristi rättfärdighet är välkomna att dela festen och gemenskapen med Herren själv och hans kyrka.

Överlag håller Nya Testamentet fast vid Gamla Testamentets råd att somliga personer är det bäst att kanske undvika. I 1 Kor. 15:33 konstaterar Paulus: **"Dåligt sällskap fördärvar goda seder."** och i 2 Kor. 6:14-7:1 uppmanar Paulus de kristna: **"Gå inte som omaka par i ok med dem som inte tror..."**

Då vi alltså har dessa löften, mina älskade, så låt oss rena oss från all besmittelse från kött och ande och

i gudsfruktan fullborda vår helgelse.”

Sådana råd kan vara värdefulla att tänka på, särskilt när det kommer till uppfostran av barn, men också vi vuxna människor kommer alltid att påverkas av vår direkta näromgivning, kanske mer än vi själva skulle vilja erkänna.

En sista anmärkning om måltidsgemenskap överlag. Det skulle inte alls vara konstigt om egyptier såväl som judar utvecklat en princip om att man inte äter med vem som helst. För inte så länge sedan läste jag en bok i socialpsykologi som heter *”Påverkan”*, av en **Robert Cialdini**. Cialdini hänvisade till en annan forskare, **Razran**, som gjort experiment och konstaterat att människor som äter tillsammans börjar tycka särskilt bra om varann. Mat har en effekt att skapa gemenskap människor emellan. Mina tankar gick direkt till det judiska förbudet mot att äta med hedningar. Ska man

upprätthålla sociala murar mot omvärlden, är måltidsgemenskap med utomstående något av det första man ska kapa bort. Och tvärtom, vill man hålla ihop en grupp, till exempel familjen, kan det vara bra att prioritera gemensamma måltider.

Jag anser mig nu ha behandlat frågan om måltidsgemenskap så utförligt som jag kan, men det finns också andra intressanta saker i texten som är värda att kommentera. Till exempel citerar Jesus från profeten Hos. 6:6 när han säger **”Jag vill se barmhärtighet, inte offer.”** Det här går tillbaks på en väldigt etablerad tråd genom Gamla Testamentet. Profeterna kritiserar ofta folket för att de är bra på att hålla vissa yttre rituella bruk, såsom fastor, sabboter, omskärelse och framför allt offer, medan de glömer bort lagens inre krav, som till exempel barmhärtighet.

Det här betyder inte bara att de gamla judarna hade skummat bort det svåra i lagen och behållit det lätta. Att fasta kräver stark självdisciplin, och att inte arbeta en dag i veckan kan under somliga intensiva säsonger vara en verklig uppoffring precis som ett riktigt offer. Skulle judarna ha velat göra det riktigt lätt för sig skulle de ha skummat bort även fastor, sabbater, omskärelse och offer. Kritiken verkar därför vara riktad främst mot människans tendens att fästa sig vid vissa yttre ritualer och glömma bort allt annat.

Det här fenomenet ser vi också i vår egen tid. En stor del av folket håller sig fortfarande till somliga yttre ritualer. De betalar kanske kyrkoskatt, den moderna erans offer. De besöker kanske julbönen, den moderna erans sabbat. Kanske är de döpta, en motsvarighet till omskärelsen, men med sin vantro förnekar de dopets kraft. I vår

egen tid ser vi samma sak, människor fäster sig vid vissa yttre ritualer, som i och för sig inte är onda, men på samma gång åsidosätter de tron, och då gör det ingen skillnad hur många hundralappar man skattat åt kyrkostyrelsen.

Men, till sist, det är på sitt sätt skönt att såsom Jona gotta sig i samhällets dårskap, man sitter för sig själv i skuggan av sin bekväma gröna buske, och skrattar åt Nineve, världen, och alla dårar som inte fattar någonting och bara yrar omkring. Det är helt sunt att skratta åt världens dårskap, eller känna medlidande för dess villfarelse, men ännu viktigare är att ställa frågan, har vi inte något av detta även i oss själva? Jag tror de flesta av oss har en liknande tendens i det att man gärna fäster sig vid vissa favoritbud och åsidosätter andra. Det är särskilt lätt att fästa sig vid saker som syns, medan man lika lätt godkänner synder som ligger

dolda i hjärtat. Sådana synders besvärar inte.

Vi får studera Skrifterna allt närmare, så vi fylls av kunskap om Herrens vilja. Då kan vi lysa upp våra liv med lagens dömande fackla, allt mer lära känna vår synd i mörkret, ta all denna synd till korset, och i tacksamhet bli hjälpta i striden mot den.

1. Sådan jag var / kom jag till Gud och fick jubla: Min Far! / Skyldig till döden för synderna många, / bunden i bojor från syndaår långa / – tänk vilket under, han älskat mig har / sådan jag var!

2. Sådan jag var / fick jag i tro lämna bördan jag bar. / Dörren stod öppen för syndaren arma, / Gud över barnet sig ville förbarma. / Hem fick jag komma och Gud var min Far / sådan jag var.

3. Sådan jag är / Herren av nåd mig dock håller så kär. / Tvivel och synd, de är ständigt mig nära. / Jesus, min Frälsare, han är min ära. / Nåden är fri, och jag vilar nu där / sådan jag är.

Vers 4 i rutan till höger!

Lutherska samlingar sommaren 2018

15.7.2018 kl. 16. Gudstjänst hos Tord och Barbro Carlström i Sannäs (Tågsbackagränden 10). Pastor, Tord Carlström.

12.8.2018 kl. 16. Gudstjänst hos Raimo Saarinen och Verna Slätis-Saarinen i Lovisa (Parkgatan 1 B 11). Pastor, Markus Engström.

9.9.2018 kl. 16. Gudstjänst hos Tord och Barbro Carlström i Sannäs (Tågsbackagränden 10). Pastor, Tord Carlström.

KOLLA ANNONSERINGEN även på Lutherläsarens hemsida, www.lutherlasaren.net

4. Sådan jag är / Frälsaren hem till sin himmel mig bär. / In får jag komma, hans brud får jag vara. Där står jag lycklig i helgogens skara. / Amen, ja amen, till himlen det bär / sådan jag är!

SH 308

Text: Sigvard Engeset

Karl Sandvik

Melodi: Sigvard Engeset

OBS! Nu går det att beställa Luthers utläggning av *Psalm 23* (33 sidor i A5-format) och H A Appelbergs andaktsbok *Tröst och frid* (62 sidor i A4-format) från Lutherläsarens Boklåda (se bakpärmen för kontaktuppgifter!). Båda häftena har stor text.

Predikan över Matt. 9:9-13³

Av Martin Luther

Gå och lär er vad detta betyder: Jag vill se barmhärtighet och inte offer. Jag har inte

kommit för att kalla rättfärdiga, utan syndare” (Matt. 9:13).

I detta evangelium ställer Kristus mot varandra Guds vishet och människors vishet, och visar att de inte tål varandra och inte kan finnas tillsammans. Världen och förnuftet upphör aldrig att kritisera och undervisa. Men Gud vill inte vara elev och bli undervisad – han vill undervisa och vara Mästare. Så de ryker ihop. Det är därför vi ser att det inte finns någon större elev på jorden än vår käre Herre Gud, som måste bli kritiserad och undervisad av alla! Och det går på samma sätt för alla som vill följa honom. De måste stå ut med att fariseerna läxar upp lärjungarna, som vi ser här i evangeliet: Varför umgås ni med den

³ Följande predikan hölls av Luther i Coburg där han uppehöll sig sommaren och hösten 1530 under riksdagen i Augsburg.

Predikan hölls på ”sankt Matteus dag”, den 21 september 1530.

St. Louisutgåvan VII, 2440-2446 (2446-2449).

skurken? Ser ni inte hur han lever? Vad för slags folk han umgås med?

Alltså ”måste visheten bli rättfärdigad av sina barn”, och kritiserad, som Kristus säger.⁴

Det är skrivet för att vi ska stöta mot orden och vända oss mot förnuftet, så att vi inte blir kritiker utan vänder öronen till och bli elever. Därför ger Herren ljushuvudena fariseerna ett bakslag och applåderar dem inte. Han säger till dem: Vet ni vad ni pratar om? Ni borde lära av mig, och nu vill ni kritisera och undervisa mig. Ni kan varken tala, handla eller avstå.

Så ska man bemöta och ta sådant folk. Vill ni inte göra gott, säger han, så låt då mig göra det.

Den här gången vill vi lära oss förstå följande ord i texten, vers 13: Gå och lär er vad detta betyder: Jag vill se barmhärtighet och inte offer.

Lägg först noga märke till att det heter: Gå och lär er. Fariseerna och Herr Klok kan det redan utmärkt väl. Men en kristen får hålla på hela livet och lära sig det, hon förblir alltid elev därför att hos de kristna förblir de orden alltid: Gå och lär er. Det är vårt mål, och uppgiften han gett oss, för han vet mycket väl att vi aldrig kommer att lära oss den fullständigt i det här livet.

Men det är ju verkligen förgärligt och anstötligt att han gör barmhärtighet och offer till motsatser på det sättet. Om han ändå hade sagt: Jag vill se barmhärtighet och inte äktenskapsbrott, stöld eller någon annan last, som världen själv skulle räkna som last eller synd – det kunde man stå ut med.

Men han ställer mot barmhärtigheten den allra högsta prestationen, den största och heligaste gudstjänsten, offret,

⁴ Matt. 11:19 och Luk. 7:35, Folkbibeln: **Visheten har fått rätt**

av sina barn. Luther förstår uttrycket som ironiskt.

det vill säga han förkastar de högsta gärningarna och säger: Jag vill inte ha dem, jag gillar dem inte.

Om han ändå kunde ha lindrat det något litet och sagt: Jag gillar er inte, så hade det varit uthärdligare.

Men det gör han inte, utan fördömer helt enkelt den högsta gärningen och säger: Jag gillar den inte. ... Det är om det det handlar nu, och den läxan får vi som sagt läsa på hela livet.

Våra andliga har lärt, som vi alla vet, att när en lekman eller vanlig kristen gör mycket, så är det knappt ett enda äpple till Herren Gud från hela äppelträdet. När han fastar länge, ber eller gör något liknande så är det knappt värt en enda penni.

Men är det en präst, munk eller kartusian, han ger vår Herre Gud trädet helt och hållet med alla dess frukter, grenar och blad; han ger kärnan och inte skalet! Så har de lärt, det kan de inte förneka.

Men Kristus säger här något annat: han vill helt enkelt inte ha det. Det innebär att storma klostren och tömma dem. Eftersom offret, den högsta gudstjänsten, som Gud själv hade inrättat i Gamla testamentet, ingenting betyder, vad kan då kåporna och rakningarna betyda, som Gud aldrig sagt ett ord om? Och om de inte betyder något får djävulen vara munk i stället för mig.

Först ska ni lägga märke till vad ordet "barmhärtighet" betyder. Barmhärtighet betyder egentligen nåd eller välgärning, som Paulus kallar det, inte det som vi vanligen tänker på när vi hör ordet, en allmosa eller en bit bröd kastat till en tiggare vid porten. Vi har gett Skriften så liten uppmärksamhet att vi inte längre förstår ens de vanligaste orden rätt.

Därför säger jag nu att barmhärtighet betyder "nåd" eller "välgärning" eller "en god gärning", som man vill.

Innebörden är vidare tvådelad: 1) den första är barmhärtigheten som Gud gör mot oss, den kallas också Gud nåd eller välgärning; 2) den andra är den barmhärtighet vi visar mot vår medmänniska, inte mot Gud, till exempel när jag ger den som behöver en rock, en gåva, en hjälp eller ett råd; det heter på hebreiska "en nåd".

De två meningarna måste man lära sig, och den som kan dem låter efter det offerande och andra narrverk helt vara.

För det första. När det gäller Guds nåd ska vi lära oss, att vi inte kan hävda oss för Gud, inte heller våra gärningar, så att vi inte gör honom till en försäljare eller handlare som vi köper hans nåd av med våra gärningar. Han säger ju: Jag vill inte se offer, jag vill inte ha dem. Vill ni alltså ha mig som Gud, så erkänn öppet att ni anser och vet, att allt jag ger är endast nåd, och att alla era gärningar är förlorade, vad det än är som

ni gör mot mig för att förtjäna något hos mig.

Eftersom han inte vill ha offer så bryr han sig inte heller om fastor och hård säng, som ju är mycket obetydligare än offer. Ja, han frågar inte ens om du har hedrat far och mor, nämligen om du har den tanken att förtjäna något hos Gud med det. Det är ute med sådana goda gärningar, och alla andra gärningar, så fort de kommer inför Gud. Det vill han däremot se hos oss, att vi bekänner att vi får allt av hans nåd och helt för intet, ja, att vi inte har förtjänat en penni, ännu mindre hus och gård, hustru och barn.

Eftersom vi får allt det av honom gratis och för intet av nåd, bör vi tacka honom flitigt för det.

Vidare, utöver alla timliga gåvor som han ger oss, ska vi också tacka honom för att han inte bara efterskänker straffet, som vi förtjänat med vårt onda liv, utan utöver allt det ger han oss sin egen Son, låter

honom dö för oss för att vinna och skänka oss syndernas förlåtelse med sitt lidande.

Det är en lätt predikan, ni har hört den ofta, och var och en menar att han kan den mycket väl.

Men jag vet noga hur svårt det är att man blir viss i tron. För det klibbar vid oss alla, att vi gärna ville ge vår Herre Gud något, som vi kunde skryta med inför honom. Därför förblir den här texten alltid vår läxa som vi får öva på. Det blir inte annorlunda. Igen och igen ville jag gärna säga till vår Herre Gud: Jag har ju ändå predikat, skrivit och undervisat så mycket, det vill säga jag vill ta något av honom.

Men han tål det inte, och jag kan inte låta bli det, vi vill så gärna ha med vår egen ohyra. Den olyckan slipper vi aldrig. Låt oss därför arbeta flitigt på läxan och lära oss att säga: Käre Gud, jag har uttrötat det och det, det är sant, men jag får inte skryta med något, för allt är din nåd. Du

är inte skyldig mig något, jag är skyldig dig allt.

När det är så med hjärtat, kan man inte hävda något mot Gud, som man gjorde i påvedömet. Där pågick den orenheten och avskyrvärdheten våldsamt. Där tänkte alla munkar och präster så: om du läser mässan idag, eller gör det eller det, då har du en nådig Gud.

Men det vill inte vår Herre Gud ha: jag vill inte ha era gärningar. Ni kommer inte att förtjäna något hos mig. Jag vill ge er det för intet, och jag vill också ge er mer än ni förtjänar, och kan be om. Och det gör han rikligt.

När vi ber vår Herre Gud om något, till exempel om hjälp med ett sjukt ben, så skyddar ju Gud samtidigt ögonen och alla andra lemmar som du inte bett för eller ens tänkt på att be för.

Därför säger jag: Vi kan inte be om och önska så mycket som han ger oss utan vår bön, och ändå säger de

förskräckliga sofisterna, munkarna och prästerna, och allt som finns under påvens välde: om man gör det eller det, så förtjänar man det eller det. Då måste vår Herre Gud bli vred och tillrättavisa oss och säga: Känn efter, på din kropp eller på huvudet, där har du ögon och näsa, fina starka ben, friska ben! Se omkring dig i världen, där ser du sol, måne, din åker och vingård! När har du bett mig om att jag skulle ge dig och bevara allt detta? Eller att inte djävulen bryter nacken av dig? Så lär dig nu att allt är nåd, och be mig sedan om vad du vill, så ska jag ge dig mycket mer än du kan be eller tänka.

Detta är nu innebörden i den nåd som Gud ger oss, och Kristus har gett oss den läxan, att vi ska lära oss att allt som vi är och har är endast nåd och ingen förtjänst.

Lägg det på minnet.

Den andra nåden som Gud ger oss, är att också vi ... ska förhålla oss så, och göra så

mot vår medmänniska som han har gjort mot oss.

Det är det Kristus gör här och säger: Ska jag inte äta tillsammans med de stackars syndarna? Vill ni inte göra det, så låt mig göra det. Vem ska man göra gott mot om inte mot den som behöver det? Man brukar inte hämta läkaren till de friska utan till de sjuka. Låt oss alltså nu lära oss det att var och en gör gott mot sin medmänniska. Det gillar Gud, också om man inte gör det för honom, för han har sitt i behåll.

Det gör oss också gott att man kan säga: att göra så behagar Gud i himlen, det vet jag. Av det blir det fina villiga människor, och också om jag inte förtjänar något hos vår Herre Gud med det, så gör det mig gott att jag vet att jag gör något som Gud gillar och gläds åt.

Luthers utläggning av Psalm 23⁸

Del 4a

*4a. Även om jag vandrar i
dödsskuggans dal fruktar
jag inget ont, för du är med
mig.*

Sittills har profeten visat
att de som har och äls-
kar Guds Ord inte sak-

nar något, ty Herren är deras Herde. Denne Herde inte endast föder dem på en grön äng och leder dem till friskt vatten så att de kan bli riktigt feta och starka och förda till liv andligt och fysiskt; Han hindrar dem också från att bli trötta på det goda betet och det friska vattnet och från att lämna den gröna ängen och gå vilse från den rätta stigen in i ödemarken.

Det är den första delen av denna psalm. Nu fortsätter han med att lära dem att de som är denne Herdes får är omringade av många faror och olyckor. Men, säger han, Herren försvarar dem inte endast utan räddar dem också från alla frestelser och

⁸ Översättning från *Luthers Works* vol. 12 sid 147-179 av **Tord Carlström**. Utläggningens inledning publicerades i *Lutherläsaren* 84 (s. 9-26).

nöd; ty Han är med dem. Han visar också vackert på vilket sätt Han är med dem.

Här kan du se att så fort som Ordet förkunnas och så snart det finns folk som tar emot det och bekänner det, så uppenbarar sig djävulen kvickt med alla sina änglar och uppreser hela världen med all dess makt mot detta Ord, för att kväva det och helt fördärva dem som har det och bekänner det. Vadhelst vår Herre Gud gör eller säger, måste sopas rent och gå genom elden. Det är mycket viktigt för kristna att veta detta, annars kan de bli förvånade och tänka: ”Hur kan detta gå ihop? Profeten har ovan sagt att ”Herren är min Herde, jag skall inte sakna något,” och här säger han motsatsen: att han måste gå genom skuggans dal, och i följande vers medger han att han har fiender. Med dessa ord låter han oss sannerligen veta tydligt nog att han verkligen lider brist – på mycket, ja, praktiskt taget på allt. Ty den som har fiender och går genom skuggans dal kan inte se något ljus, det är, han har varken tröst eller hopp utan är övergiven av alla, och allt är svart och mörkt inför hans ögon, även den härliga, strålande solen. Hur kan det då stämma att han inte lider brist?”

Här skall du inte bli vägledd av dina ögon eller följa ditt förnuft, som världen gör. Världen kan inte se denna rika, utsökta tröst som de kristna har, att de inte saknar någonting. Ja, världen anser det helt säkert att motsatsen är sant, nämligen att det på jorden inte finns något fattigare, mera bedrövligt och mer olyckligt folk än dessa kristna. Och världen hjälper troget och modigt till med att grymt förfölja, utvisa, håna och döda dem. Och när världen gör detta, tänker den att den har gjort tjänst åt Gud (Joh. 16:2). Utvändigt ser det då ut som om de kristna var de skingrade fåren, övergivna av Gud och omgivna av vargarnas käftar och att de saknar absolut allt.

Men de som tjänar den store guden mammon och buken ter sig för världen som de kära fåren, som ingenting saknar och vilka, som psalmen säger det, Gud rikligen underhåller, tröstar och bevakar mot all fara och olycka. Ty de har vad deras hjärtan längtar efter: ära, ägodelar, glädje, nöje och allas gunst. Inte heller behöver de vara rädda för att de skall bli förföljda och dödade för sin tros skull. Så länge de inte tror på Kristus och bekänner Honom, den ende sanne Herden, tror de på djävulen och hans mor, i övrigt gör de också som de själva vill, t.ex. beträffande girighet. De inte endast frodas i det, utan de visar sig vara levande helgon, som håller fast vid den gamla tron och låter sig inte vilseledas av en sådan villoslära, som David här lär att Herren ensam är en Herde. Det är en så fruktansvärd stor och dödlig synd att tro på denne Herde och att bekänna Honom att det aldrig har funnits någonting liknande på jorden. Även hans helighet påven, som annars beviljar befrielse från alla synder och även förlåter dem, är oförmögen att bevilja förlåtelse endast för denna synd.

Därför säger jag, följ inte världen i denna sak, inte heller ditt förstånd då det dömer enligt det utvärtes skenet och blir en dåre och betraktar profeten som en lögnare när han säger "Jag skall inte lida brist." Men du skall hålla dig fast vid Guds Ord och löfte som det sades tidigare. Lyssna likväl till din Herde, och allt vad Han talar till dig. Gör bedömning utgående från Hans röst och inte utgående från vad dina ögon ser och ditt hjärta känner. Då har du vunnit seger. Så gör profeten i sitt eget fall. Han bekänner att han går genom skuggans dal, det är, att han är omringad av nöd, sorg, ångest och bekymmer, såsom man kan se av hans livs historia och av andra psalmer. Men hans behov av tröst visas tillräckligt av faktumet att han är sorgsen och har fiender. Trots allt säger han: "Fastän

mina frestelser skulle vara ännu flere och större, och fastän min situation skulle vara ännu värre, och fastän jag redan skulle vara i dödens käft, skulle jag ändå inte frukta något ont. Inte så att jag kunde undsätta mig själv med egen kraft, ansträngningar, arbete eller hjälp. Inte heller litar jag på min egen visdom, fromhet, kungliga makt eller rikedom. Här är all mänsklig hjälp, råd, tröst och kraft allt för svaga. Men detta tjänar mig till nytta, att Herren är med mig.”

Det är som om jag skulle säga: ”Vad mig beträffar är jag verkligen svag, ledsen, ängslig och omgiven av alla slags faror och olyckor. På grund av min synd är inte mitt hjärta och mitt samvete heller tillfreds. Jag erfar sådan förskräcklig ångest inför döden och helvetet att jag nästan förtvivlar. Men fastän hela världen och även helvetets portar (Matt. 16:18) skulle motsätta sig mig, skulle det inte göra mig förskräckt. Ja, jag är inte rädd för allt det onda och sorgliga som de kan lägga på mig; ty Herren är med mig. Herren är min rådgivare, tröstare, försvarare och hjälp – den Herren, säger jag, som har skapat himmel och jord och allting som finns i den av en ännu obetydligare sak än ett dammkorn, det är, ur intet. För Honom är hela skapelsen underställd: änglar, djävlar, människor, synd, död, osv.; kort sagt Han har allting i sin makt. Och därför fruktar jag inget ont.”

Så talar även Asaf i sin sjuttiotredje psalm. Där tröstar han de kristna på grund av att de onda blomstrar så stort på jorden, medan Guds kära helgon plågas hela tiden, och säger (Ps. 73:23): **”Om jag endast har Dig, Herre, frågar jag efter ingenting i himmel och på jord. Fastän min kropp och själ skulle dö bort, är Du, o Gud, mitt hjärtas styrka och min del för evigt.”**

Samtiden under luppen

Om predikan

Av Boris Sandberg

Enligt forskare *Kati Tervo-Niemelä* talar man mindre om synd i predikningar nu än man gjorde förr. De som går i gudstjänsterna väntar sig speciellt en upplevelse av nåden. Samtidigt har förväntningar som hänför sig till undervisningen försvagats. Kati Niemeläs undersökning har rubriken *Gudstjänsten som kraft i vardagen, Församlingsbornas förväntningar och erfarenheter av gudstjänsten (Jumalanpalvelus arjen voimana, Seurakuntalaisten jumalanpalvelusodotukset ja -kokemukset, Kirkon tutkimuskeskus, Tampere 2012)*.

Upplevelsen

Enligt nämnda undersökning förväntar sig församlingsborna i gudstjänsten i synnerhet en upplevelse av nåden, vila och att bli accepterad. Eftersom talet om synden förekommer sällan i predikan kommer nåden att få en annan innebörd än den har i relation till arvsynd och syndafördärv. Med tanke på begreppet att bli accepterad är det samma fenomen. Förr kunde predikanterna säga: "Kom som du är". Vad avsåg de med det? Det är ett uttryck för acceptans, men det har i många

fall idag en helt annan innebörd än det hade då. Efter att man hade predikat Guds lag om människans fullständiga syndafördärv, utan några möjligheter till frälsning, så uppmanades man att komma med all sin synd och brist till Jesus och lägga ned den inför honom i syndabekännelse och ånger och i tro ta emot syndernas förlåtelse i Jesu namn och blod. Budskapet var: Du ska inte tro att du kan göra dig acceptabel inför Gud genom dina egna gärningar, din fromhet, din andlighet eller dina bättringsförsök. Din synd måste sonas. Detta skedde på Golgata kors när Jesus tog din synd på sig och led dödsstraffet för den i ditt ställe.

I vår tid betyder acceptans ofta att Gud accepterar dig som du är och det liv du lever – oberoende av hur det ser ut. Du är OK. Gud har ju skapat dig sådan du är. Man använder visserligen ibland ordet synd, men det förblir oklart vad som är synd och mot vem synden riktar sig.

Nåden

På samma sätt är det med nåden, som man för något år sedan hade som tema i folkkyrkan. Frågan ”Vad förstår du med nåd?” ställdes till folk. Man fick många fantasifulla svar. Sällan hade svaren något med synd att göra, än mindre med Jesu försoningsdöd på korset. Det här hänger säkert samman med att präster, enligt en undersökning, läser bibeln ganska lite. Man läser den inte heller dogmatiskt utan som en berättelse, källa till inspiration eller som poesi. Då blir predikan inte heller teologisk/dogmatisk och åhörarna befästs i sin personliga upplevelse.

– Talet om människans bristfullhet eller syndfullhet anser man vara mycket mindre betydelsefull än den allmänna upplevelsen av nåden, säger Kati Tervo-Niemelä.

Synd mot vem?

Synd uppfattas numera inte som synd mot Gud utan enbart mot medmänniskor, djur eller mot naturen. Det här är en följd av att utvecklingsläran framförs som fakta i våra skolor och inte som en hypotes. I ett sådant system har inte Gud någon plats. Enligt Guds ord är all synd synd mot Gud. Och det sägs nästan aldrig. **”Mot dig allena har jag syndat och gjort vad ont är i dina ögon”** Ps. 51:6 (1917). Alla Guds bud baseras på det första budet. I gudstjänsten finns det en risk att man avslentrian läser syndabekännelsen som poesi. Man behöver delta aktivt.

Som en följd av det här har synen på synden förändrats. Det är bara det som skadar en annan människa som anses vara synd. Guds ord eller Guds bud bestämmer inte vad som är synd även om de sammanfaller i vissa fall som t.ex. angående stöld, mobbning, att tala illa om någon etc. Men om det egna förnuftet inte stämplar det som synd så är det inte synd fastän Guds ord anser det vara synd, menar man. Kati Tervo-Niemelä konstaterar vidare att enligt hennes undersökning talar de manliga prästerna mera om synd än de kvinnliga. Trots att den här kartläggningen publicerades 2012 tror hon att resultatet motsvarar också dagens situation.

En av orsakerna till att predikan blivit tunn beror på att vördnaden för auktoriteter har minskat. Men det har också med faktorer som hänför sig till själva predikan.

- Prästerna borde tala frimodigare om saker som hör till trons kärna. Om prästen vill tillfredsställa alla drivs man fort till löst prat. Därför säger hon att det är viktigt att man i kyrkan talar tillräckligt mycket om synden. Enligt flera undersökningar har talet om synd minskat.

Syndakännedom

Kyrkohandboken innehåller många alternativ till syndabekännelse. Bland dem finns också den som fanns som första och enda alternativ i Evangeliboken 1969: *"Jag fattig syndig människa ..."* Kritiken mot den har varit stark. Man vill inte börja gudstjänsten med så deprimerande ord. Bland de många alternativen som finns i Kyrkohandboken används för det mesta de som rör sig på ytan.

Att man undviker att tala om synden är en sak. En annan är hur man talar om synden. Om man bara nämner ordet synd i förbifarten eller verkligen behandlar syndens problem och rättfärdiggörelsen (syndakännedomen och domen över synden på korset).

Angående syndakännedomen skriver hon, att om man undviker den smärta som talet om synd förorsakar så förringar man erfarenhet av syndakännedomen och gör tanken på förlåtelsen och nåden innehållslös.

Bibelkunskapen

Om åhörarna är mogna kristna så kan de fylla i det som saknas i predikan, men den förmågan avtar snabbt. För ca 50 år sedan diskuterade man vad som var den rätta läran. Ibland var det endast fråga om betoningar, men ibland var det klart fråga om rätt eller falsk lära. Det här gav upphov till lärostrider som senare generationer betraktat som synd. I dag ställer man sig knappast frågan om rätt eller falsk lära. Om åsikten inte är politiskt korrekt så avfärdar man den med det samma.

Gudstjänstens delar

Gudstjänstförnyelsen för ca femton år sedan har påverkat hur högmässans olika delar förhåller sig till varandra. Nattvarden betonas allt mer och predikogudstjänster hålls

mera sällan. Tidsmässigt har predikan blivit kortare dels därför att man i utbildningen framhåller att predikan inte får vara för lång. Nutidsmänniskan orkar inte lyssna på alltför långa pre-dikningar – och hon har också skolats till det! – menar Tervo-Niemelä. Det är naturligtvis inte längden på en predikan som avgör om den är bra eller inte. Det viktigaste kan sägas också på några minuter, men längden avslöjar en tendens hos åhörarna.

Prästernas bibelläsning har minskat enligt en nyligen gjord undersökning och det återspeglar sig i predikans innehåll. Tervo-Niemelä konstaterar att predikan kan vara längre och mera dogmatisk i samfund utanför folkkyrkan. T.ex. i många nykarismatiska rörelser kan predikan vara ganska lång och uppskattad vilket till stor del beror på stilen.

Också bland folkkyrkans medlemmar finns det sådana som önskar klarare och grundligare undervisning. De gudstjänstgemenskaper som är kopplade t.ex. till Luther-stiftelsen tilltalar den här gruppen av människor, säger hon.

Vad förväntar man sig av gudstjänsten?

På basen av frågeformuläret hänför sig de flesta förväntningarna till olika typer av känsloupplevelser som är svåra att uppnå under en stressande arbetsvecka. En fjärdedel av dem som svarade på frågeformuläret sade sig söka upplevelser som hade med frid, sinnesro och avslappning att göra. Var femte sökte församlingsgemenskap och känslan av att höra hemma i ett sammanhang. Var tionde ville bli stärkt i tron och bli andligt uppbyggd. Lika många nämnde nattvarden.

Många nämnde faktorer som anknöt till syndaförlåtelse, sången, nåden, Guds välsignelse, bönerna och den helige Andes beröring, glädje och tröst. En liten del nämnde kyrkkaffe

som viktigt eller att träffa vänner. Tervo-Niemelä sammanfattar: Det är värt att uppmärksamma att synnerligen få, endast två procent av dem som svarade, sade att de förväntar sig något av just predikan. Betydligt centralare ansågs erfarenheter på känslonivån vara.

Vad avgör om man kommer till gudstjänsten eller inte?

Var tredje sa att det beror på vem som är präst den söndagen, i synnerhet bland dem som gick i kyrkan mer än en gång om året, men mer sällan än varje söndag. Bland tillfällighetsbesökare och mycket aktiva kyrkobesökare spelade det just ingen roll vem som förrättade gudstjänsten. Predikans tyngdpunkt önskade man att skulle ligga på Guds nåd och inte så mycket påminna om människans syndfullhet.

Avslutning

De olika aspekterna på predikan som kommit fram här kan vara oss till hjälp när vi analysera de predikningar vi kommer att höra i framtiden. Analysen gör oss uppmärksamma på vad predikan egentligen innehåller: är det sociologi, psykologi eller teologi. Som kristna bör vi vara uppmärksamma på vad vi lyssnar till. Som förebild har vi de kristna i Berea som dagligen rannsokade skrifterna för att se om det förhöll sig så som det sades. En sådan uppmärksamhet kan inte stämplas som negativ kritik utan ett uttryck för viljan eller gåvan att skilja mellan andarna, vilket alla kristna bör hjälpa varandra med.

Undersökningen har publicerats av *Kyrkans forskningscentral*. Ska bli intressant att se om någon präst tar Kati Tervo-Niemeläs ord på allvar så att nästa undersökning visar om trenden fortsätter. Eller blev undersökningen endast en till i raden.

Hur tala om Gud?

Av Otto Granlund

På senare tid har det både i Finland och Sverige uppstått diskussion om hur vi borde tala om Gud i kyrkliga sammanhang. Samhället har ändrat en hel del på kort tid och till exempel synen på man och kvinna är idag annorlunda, om vi jämför med hur det var för hundra år sedan. Borde därför också vårt sätt att tala om Gud ändras, så att det bättre skulle reflektera nutidsmänniskans tankar? Kunde man använda det så kallade könsneutrala pronominet ”hen” när vi talar om Gud, så som en del föreslår? Eller kunde man tona ner talet om Gud som Fader, för att ge mera rum åt andra uttryck som känns mera passande?

Något som vi behöver komma ihåg är att vi människor i och med syndafallet har fått en fördärvad verklighetsuppfattning som också påverkar vår syn på Gud. Av naturen kan vi veta något om Gud, men bilden är inte komplett och fullt riktig. Därför behöver vi Guds särskilda uppenbarelse i ordet för att lära känna det som Gud – som är större än vi kan tänka oss – vill att vi ska veta om honom.

Guds ord lär klart och tydligt att **”Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne, till man och kvinna skapade han dem”** (1 Mos. 1:27). Detta innebär att både man och kvinna reflekterar något av hurdan Gud är. Samtidigt innebär det också att ingetdera könet ensamt avspeglar det hurdan Gud är på det sätt som han vill att de ska göra. Mannen behöver kvinnan och kvinnan behöver mannen, det är så det är och så ska det vara. Men innebär

detta i så fall att det är likgiltigt hur vi talar om Gud, om vi använder manliga eller kvinnliga attribut?

Svaret är nekande, helt enkelt därför att Gud själv uppenbarat sig just som Gud och inte som gudinna. Han har uppenbarat sig för oss som Herre och Fader. Jesus Kristus själv föddes hit till världen som man. Då alltså Gud själv valt att uppenbara sig för oss på det här sättet så förutsätter det att vi på svenska talar om honom med pronominet han, och inte hon eller "hen". (Det kan för övrigt påpekas att hänvisningen till att man på finska talar om Gud med pronominet hän inte fungerar. Finskans hän innefattar både man och kvinna och kan referera till båda, det finns inte heller något alternativt pronomen. Pronominet "hen" är däremot skapat just som alternativ till han och hon.)

När det gäller frågan om att tilltala Gud som Fader så måste det påpekas att en del av den oro som uttrycks är delvis befogad. Det är förståeligt att uttrycket Fader kan kännas skrämmande och till och med motbjudande, om erfarenheten av vad en pappa är, är dålig eller helt saknas. Därför måste vi fråga: vad är orsaken till att vi tilltalar Gud som Fader?

För det första är det på det sättet som Jesus själv lär att vi ska tilltala Gud, han har ju gett oss bönen Fader vår.

Men för det andra får vi notera att vi inte tilltalar Gud på det här sättet med hänvisning till vår egen erfarenhet av pappor här i världen. Ordningen är den motsatta. Det är Gud som *är* Fadern, som också vill ha faderlig omsorg om oss. Endast av hans nåd kan en man här i världen *bli* en fader, och då ska han veta att namnet också förpliktar (Jfr. Ef. 3:14-15).

Det är alltså Gud själv som valt att uppenbara sig för oss på det här sättet, då han i sin nåd låter oss se något av hurdan han är.

Därför gäller det för oss att tala om och till honom med de ord som han uppenbarat för oss. Om vi däremot utöver hans ord eller till och med tvärtemot ordet väljer att använda andra termer, då är risken att också den vi talar om och tillber är en annan.

Men jag är en mask och inte en människa, hånad av människor och föraktad av folket. - Ps. 22:7 -

DE HELIGA SKRIFTERNA ÄR GUDS ORD, som är skrivet och formulerat med bokstäver liksom Kristus, Guds eviga Ord, är fördold i människoform. För det skrivna Gudsordet går det alldeles likadant i världen som för Kristus. Jämfört med andra skrifter är Bibeln en mask och ingen bok. Den tillkommer ingen ära, så att den studerades, lästes, granskades, användes eller så att man förblev i den; många andra författares verk får denna ära. I bästa fall ligger Bibeln under bänken.

Andra igen river, korsfäster och torterar den så länge, att man får den att tjäna sina irrlärliga, själviska och godtyckliga bevekelsegrunder. Till slut dödar och begraver de den, för att den skulle försvinna från världen och blev bortglömd. Men den står upp på nytt, här hjälper inget vaktande eller någon bekämpning.

Det är ett gott tecken, om någon har fått den dyrbar gåvan att ha en vilja och kärlek till Bibeln: han läser den gärna och uppskattar den högt.

Martin Luther

WA 48, 31 (s. 221-222 i andaktsboken
Martti Luther. Yksin armosta, 2010)

Avsändare:

Lutherläsaren
Kristian Norrback
Ginstigen 171,
66100 Malax,
Finland

REDAKTÖR: Markus Engström, Koppövägen 43, B 7, 64100 Kristinestad, Finland. Tel. +358(0)50-358 9797.
E-post: mkeengstrom@gmail.com.

ANSVARIG UTGIVARE: Kristian Norrback, Ginstigen 171, 66100 Malax, Finland. Tel. +358(0)50-919 5704.
E-post: kijana@mbnet.fi.

REDAKTIONELLA MEDARBETARE: Tord Carlström (Sannäs), Jan-Erik Back (Korsholm), Thor Hemming (Malax), Lars Lövdahl (Kristinestad) och Tom Lövdahl (Lappfjärd).

LUTHERLÄSARENS WEBBADRESS:
www.lutherlasaren.net

NYA PRENUMERATIONER OCH AVBESTÄLLNINGAR:

Till ansvarig utgivare: Kristian Norrback, Ginstigen 171, 66100 Malax, Finland. Tel. +358(0)50-919 5704.
E-post: kijana@mbnet.fi.

LUTHERLÄSARENS BANKKONTO i Finland är Nordea, Kristinestad.
IBAN: FI08 2026 1800 0072 90.
BIC: NDEAFIHH

Inom Sverige används kontonr. 8420-2.1442032064

OBS: pengar som sänds från ett annat land än Finland eller Sverige bör sändas till det finländska kontot (se ovan för kontonummer)!

LUTHERLÄSARENS BOKLÅDA, KONTAKTUPPGIFTER:

Bror-Erik Wikström,
Bölevägen 124, 64240 Böle, Finland. Tel. +358(0)6-225 8144.
Närpes Sparbank, IBAN: FI06 4963 1020 0234 74
BIC: ITELFIHH